

Sammanfattning

Enligt 3 § Avtal om turordning för arbetstagare hos staten (TurA-S) gäller att turordning vid uppsägning på grund av arbetsbrist skall omfatta arbetstagare med i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter hos myndigheten på den ort där arbetsbristen finns. – Fråga om tillämpning av denna bestämmelse på en domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2004-12-01
StockholmDom nr 103/04
Mål nr A 233/03**KÄRANDE**

1. Offentliganställdas förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna, Box 5260, 102 46 STOCKHOLM
2. Fackförbundet ST, Box 5308, 102 47 STOCKHOLM
Ombud för 1–2: förbundsjuristen Torsten Nilsson, Fackförbundet ST, adress som 2

SVARANDE

Staten genom Domstolsverket, 551 81 JÖNKÖPING
Ombud: advokaten Lars Viklund, Box 22016, 104 22 STOCKHOLM

Mellan parterna gäller kollektivavtal, bl.a. Avtal om turordning för arbetstagare hos staten (TurA-S).

I 3 § TurA-S föreskrivs följande.

I stället för det som föreskrivs i 22 § tredje stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) gäller att turordning vid uppsägning skall omfatta arbetstagare med i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter hos myndigheten på den ort där arbetsbristen finns.

M.W., som är medlem i Fackförbundet ST (förbundet), har varit anställd hos staten i 32 år och huvudsakligen arbetat på inskrivningsenheten vid Arvika tingsrätt. Inskrivningsväsendet omorganiserades i februari 2001 och inskrivningsenheten vid Arvika tingsrätt lades ner. Arbetsbrist uppkom vid Arvika tingsrätt och efter förhandlingar blev M.W. den 13 februari 2003 uppsagd på grund av arbetsbrist från sin anställning som domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt.

Mellan parterna har uppkommit tvist om staten genom Domstolsverket gjort sig skyldig till brott mot bestämmelsen i 3 § TurA-S genom uppsägningen av M.W. Efter tvisteförhandlingar har Offentliganställdas förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna (OFR/SPO) och förbundet väckt talan i Arbetsdomstolen mot staten och gjort gällande att staten gjort sig skyldig till brott mot TurA-S.

OFR/SPO har yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta staten att till OFR/SPO utge allmänt skadestånd med 60 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 3 november 2003) till dess betalning sker.

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta staten att till M.W. utge allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen

från dagen för delgivning av stämning (den 3 november 2003) till dess betalning sker.

Förbundet har vidare yrkat att M.W. förbehålls rätt att i mån av befogenhet senare yrka ekonomiskt skadestånd för utebliven lön inklusive semesterersättning för tid efter anställningens upphörande, dvs. fr.o.m. den 13 februari 2004.

Staten har bestritt samtliga yrkanden och uppgett att några belopp avseende allmänt skadestånd inte kan vitsordas som skäligen i och för sig. Staten har vitsordat ränteyrkandena som skäligen i och för sig. Staten har vidare förklarat sig inte ha något att erinra mot yrkat förhåll om rätt att senare föra talan.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

OFR/SPO och förbundet

Lagmannen vid Arvika tingsrätt kallade den 13 december 2002 de fackliga organisationerna till en MBL-förhandling med anledning av att det hade uppkommit arbetsbrist vid domstolen. Arbetsbristen var förorsakad av att en tjänstledig arbetstagare, M.W., hade aviserat att hon avsåg att återgå i tjänst vid Arvika tingsrätt. M.W. var tjänstledig från Arvika tingsrätt under tiden den 29 januari 2001 - den 31 januari 2003. Bakgrunden till den relativt långa tjänstledigheten var den omorganisation av inskrivningsväsendet som genomfördes i februari 2001. I det underlag som lagmannen presenterade inför MBL-förhandlingarna föreslog arbetsgivaren att arbetsbristen skulle avse arbetsuppgifter för en domstolssekretare vid den tidigare inskrivningsenheten. Vidare hävdade arbetsgivaren att den turordning som skulle upprättas i enlighet med bestämmelserna i TurA-S endast skulle innehålla arbetstagare som huvudsakligen tidigare hade arbetat med inskrivningsärenden. Enighet kunde inte nås med de fackliga organisationerna och den turordningskrets som arbetsgivaren upprättade innehöll endast en arbetstagare, nämligen M.W. M.W. blev således uppsagd trots att hon hade den längsta sammanlagda statliga anställningstiden av samtliga arbetstagare vid Arvika tingsrätt.

Omorganisationen av inskrivningsväsendet innebar att inskrivningsverksamheten, som till år 2001 fanns vid i princip alla tingsrätter i landet, skulle koncentreras till sju orter: Eksjö, Härnösand, Hässleholm, Mora, Norrtälje, Skellefteå och Uddevalla. Domstolsverket och de fackliga organisationerna var överens om att omorganisationen innebar att reglerna om övergång av verksamhet i 6 b § anställningsskyddslagen skulle tillämpas. Detta innebar att personal som hade sin huvudsakliga sysselsättning förlagd till inskrivningsverksamheten skulle övergå till den tingsrätt där inskrivningsverksamheten kom att förläggas. För berörda arbetstagare blev det i många fall fråga om ett långt geografiskt avstånd och de som inte ansåg sig ha möjlighet att flytta till den nya orten kunde utnyttja anställningsskyddslagens möjlighet att motsätta sig övergången.

Eftersom det fanns risk för att ett större antal arbetstagare skulle komma att utnyttja möjligheten att motsätta sig övergången och att flytta till den nya orten tecknade förbundet och Domstolsverket ett särskilt kollektivavtal. Avtalet gav de sju tingsrätterna där inskrivningsverksamheten skulle förläggas en utökad möjlighet att tillämpa tidsbegränsad anställning upp till maximalt tre år för anställningar med arbetsuppgifter inom inskrivningsverksamheten. Syftet med avtalet var dubbelt. Avtalet skulle underlätta för dels de mottagande tingsrätterna att i tillräcklig omfattning rekrytera kompetent personal för den utökade verksamheten, dels de domstolssekreterare som hade en tillsvidareanställning vid de överlämnande tingsrätterna att under en provperiod tjänstgöra vid de mottagande tingsrätterna. Avtalet kom i första hand att tillämpas på de arbetstagare som var sysselsatta med inskrivningsärenden vid en tingsrätt från vilken inskrivningsverksamheten försvann och som inte var beredda att permanent flytta med till en mottagande tingsrätt. Avtalet var dock inte begränsat enbart till denna kategori arbetstagare utan möjligheten att få en längre tidsbegränsad anställning var öppen för alla tillsvidareanställda domstolssekreterare som arbetade vid de överlämnande tingsrätterna och som var intresserade av att arbeta med inskrivningsärenden vid de mottagande tingsrätterna.

Arvika tingsrätt var en av de tingsrätter som i februari 2001 upphörde att vara inskrivningsmyndighet, och inskrivningsverksamheten överflyttades till Uddevalla tingsrätt. M.W., som var anställd som domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt och som hade arbetat på tingsrättens inskrivningsmyndighet under många år, ansåg sig inte av personliga skäl ha möjlighet att permanent flytta till Uddevalla. M.W. motsatte sig därför övergången, men utnyttjade möjligheten att med stöd av det särskilda kollektivavtalet få en tidsbegränsad anställning vid Uddevalla tingsrätt. Hon var därför tjänstledig från sin tillsvidareanställning vid Arvika tingsrätt under två år.

Vid tidpunkten för arbetsbristens uppkomst, december 2002, var Arvika tingsrätt indelad i en målenhet och en enhet för administrativa göromål. Inskrivningsenheten hade då redan upphört genom omorganisationen i februari 2001.

Twisten i förevarande mål avser tillämpning och tolkning av begreppet ”i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter” i 3 § TurA-S. Enligt 3 § TurA-S gäller i stället för det som föreskrivs i 22 § andra stycket anställningsskyddslagen att turordning vid uppsägning skall omfatta arbetstagare med i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter hos myndigheten på den ort där arbetsbristen finns. Bestämmelsen i 3 § TurA-S har sitt ursprung i en bestämmelse i 41 § i den tidigare gällande Statstjänstemannalagen och infördes vid tillkomsten av 1974 års anställningsskyddslag. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att departementschefen förordade att en turordningslista inom staten borde innefatta tjänstemän med i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter, dvs. ”sådana arbetsuppgifter som i stort sett är av samma beskaffenhet och inriktning” (prop. 1974:174 s. 54). Bestämmelsen i Statstjänstemannalagen överfördes senare till förordningen (1976:685) om vissa turordningsfrågor i statligt reglerad anställning, m.m. Vid tillkomsten av TurA-S år 1984 infördes

begreppet ”i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter” i sak oförändrat i kollektivavtalet.

Arbetsdomstolen har i ett antal tidigare domar haft att pröva innebörden av bestämmelsen i 3 § TurA-S. I domen AD 1992 nr 90 uttalade domstolen att ”det måste anses bäst överensstämma med grunderna i anställningsskyddslagen att ge uttrycket i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter en relativt vidsträckt tolkning”.

Arbetsuppgifterna för domstolssekreterare på en inskrivningsenhet är, vid en tolkning av 3 § TurA-S, att anse som i huvudsak jämförbara med arbetsuppgifterna för domstolssekreterare på en målenhet. Det föreligger en utbytbart mellan en domstolssekreterare som arbetar på en inskrivningsenhet och en domstolssekreterare som arbetar på en målenhet. Vid byte fordras inte någon utbildning, utan endast en normal introduktion. Sekreterarna på inskrivningsenheten och målenheten tillämpar i princip samma arbetsmetodik och många arbetsuppgifter är likartade, trots att det är fråga om tillämpning av olika lagstiftning på respektive enhet.

På båda enheterna upprättar sekreterarna dagboksblad och diarie för inkomna handlingar, kontrollerar att domstolen är rätt forum och att inkomna handlingar är kompletta, begär in eventuella kompletteringar, gör anteckningar på dagboksbladet, ger service, information och rådgivning till allmänheten, har muntliga och skriftliga kontakter med parter och ombud, bereder mål och ärenden inför avgörande eller förhandling, kontrollerar bevakningar och expedierar själva avgörandet. Arbetsuppgiften att vara protokollförare förekommer endast på målenheten. Denna arbetsuppgift upptar på en del tingsrätter en stor del av domstolssekreterarens arbetstid. Vid Arvika tingsrätt har dock ingen domstolssekreterare på målenheten under de senaste fyra åren fört protokoll vid huvudförhandling, utan denna arbetsuppgift har i praktiken utförts av de tjänstgörande tingsnotarierna.

På både en inskrivningsenhet och en målenhet är domstolssekreterarnas huvudsakliga arbetsredskap datorer och Domstolsverkets handböcker. Sekreterarna arbetar i och för sig i olika datasystem på enheterna, men skillnaderna är inte större än att en arbetstagare med datavana från det ena systemet relativt snabbt kan lära sig att hantera det andra systemet. Vidare utför sekreterarna på båda enheterna sina arbetsuppgifter under ledning av en rotelinnehavare som är jurist. Det förekommer i viss utsträckning att sekreterare ges rätt att fatta egna beslut i enklare ärenden. Innan beslut om delegation meddelas görs en individuell prövning av sekreterarens kompetens. Det innebär att sekreterarna kan ha olika delegationer för skilda typer av beslut. Vid nyanställning av extern sökande till domstolssekreterarsysslan är de grundläggande utbildningskraven desamma oavsett på vilken enhet arbete skall utföras.

M.W. har erfarenhet av att arbeta i båda de datasystem som används vid Arvika tingsrätt. Från och med slutet av år 1998 till dess M.W. påbörjade sin tjänstgöring vid Uddevalla tingsrätt i januari 2001 utförde hon, utöver arbetsuppgifterna på inskrivningsenheten, arbetsuppgifter angående

äktenskapsskillnad, bodelning, äktenskapsförord och förordnande av god man. Dessa arbetsuppgifter upptog ca 30 procent av hennes arbetstid och utfördes med användande av målenhetens datasystem, Måhs. M.W. handlade även inom ramen för arbetet på inskrivningsenheten ärenden om dödande av förkommen handling med användande av datasystemet Måhs. Hon hade full delegation på inskrivningsenheten vid Uddevalla tingsrätt.

Av 10 § TurA-S framgår att när en arbetstagares plats i turordning skall bestämmas skall som anställningstid hos arbetsgivaren räknas all anställningstid hos staten. Om turordningen med tillämpning av 3 § TurA-S hade upprättas på ett riktigt sätt, dvs. på det sättet att M.W. hade turordnats tillsammans med de sex domstolssekreterare som arbetade på målenheten vid Arvika tingsrätt, skulle M.W. inte ha blivit uppsagd eftersom hon var den domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt som hade den längsta sammanlagda statliga anställningstiden. Arvika tingsrätts beslut att låta M.W. bilda en egen turordningskrets innebär att arbetsgivaren har brutit mot 3 § TurA-S och gjort sig skyldig till en skadeståndgrundande handling när hon sades upp. Staten är därför skyldig att betala allmänt skadestånd till OFR/SPO och till M.W.

Staten genom Domstolsverket

Tvisten i målet gäller frågan om en domstolssekreterare som arbetar på en inskrivningsmyndighet, inskrivningshandläggare, kan anses ha i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter med en domstolssekreterare som arbetar på ett målkansli, domstolssekreterare. Jämförelsen i detta mål skall avse rena befattningar. Avgörande för om arbetsuppgifterna kan anses vara i huvudsak jämförbara är arbetsuppgifternas särskilda beskaffenhet och inte arbetstagarnas individuella färdigheter. Det vitsordas att M.W. har erfarenhet av de arbetsuppgifter som utförs av såväl en inskrivningshandläggare som en domstolssekreterare och att hon inte borde ha blivit uppsagd om inskrivningshandläggare och domstolssekreterare rätteligen skulle ha bildat en enda turordningskrets.

Parterna har genom 3 § TurA-S, med hänsyn till de särskilda förhållandena som råder på det statliga området, velat skapa andra turordningsregler än vad som gäller enligt anställningsskyddslagen.

Det finns två skiljelinjer mellan en inskrivningshandläggares och en domstolssekreterares arbetsuppgifter som har avgörande betydelse för den i målet tvistiga frågan och som enligt staten medför att arbetsuppgifterna inte kan anses vara i huvudsak jämförbara. För det första har en inskrivningshandläggare i allmänhet behörighet att fatta beslut i flertalet ärenden inom sitt område genom hela handläggnings- och beslutsprocessen, medan en domstolssekreterare endast har denna behörighet i ett begränsat antal situationer under handläggningen och efter dom eller beslut. För det andra verkar en inskrivningshandläggare inom den frivilliga rättsvården med enpartssystem och skriftligt förfarande som helt dominerande inslag, medan en domstolssekreterare arbetar inom domstolsverksamhet med tvåpartssystem, kontradiktorisk process och muntlighet som dominerande inslag.

Riksdagen beslutade år 1999 om en omorganisation av inskrivningsverksamheten. Omorganisationen innebar att inskrivningsverksamheten, som tidigare hade funnits vid i princip samtliga landets tingsrätter, koncentrerades till sju tingsrätter. Effektivitetsskäl utgjorde motiv för reformen. Före omorganisationen var arbetsunderlaget för inskrivningshandläggare ojämnt och ofta otillräckligt. Överbliven arbetskapacitet hos inskrivningshandläggare användes därför till utförande av arbetsuppgifter på målenheter, vilket resulterade i en slags blandad anställning. Genom reformen skulle specialiseringen hos inskrivningshandläggare utnyttjas och förstärkas. Inskrivningshandläggare och domstolssekreterare arbetar på olika och avskilda enheter inom domstolarna. Inskrivningsenheterna var redan före omorganisationen särskilda och självständiga myndigheter, men detta blev extra tydligt efter omorganisationen.

Domstolsverket och de berörda fackliga organisationerna var överens om att inskrivningsmyndigheterna var en sådan särskild verksamhet som omfattades av 6 b § anställningsskyddslagen och att de arbetstagare som till mer än 50 procent arbetade med inskrivningsverksamhet skulle erbjudas arbete vid de sju utvidgade myndigheterna.

Möjligheten att delegera arbetsuppgifter till anställd vid tingsrätten regleras i huvudsak av bestämmelserna i 16 och 17 §§ förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion. Som nämnts kan en inskrivningshandläggare efter delegation, med undantag för juridiskt komplicerade ärenden, fatta beslut i flertalet ärenden på en inskrivningsenhet, medan en domstolssekreterare endast kan få delegation avseende ett mindre antal relativt rutinmässiga beslut inom ramen för den inledande beredningen samt efter avgörandet och aldrig som ett led i det materiella avgörandet. M.W. hade full delegation som inskrivningshandläggare vid Uddevalla tingsrätt.

Inskrivningshandläggare arbetar inom ett förvaltningsliknande och ett rättsvårdande system samt inom ett rättsområde som materiellt i huvudsak är begränsat till 19–24 kap. jordabalken. Vad gäller själva förfarandet regleras arbetsuppgifterna i övervägande utsträckning i lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen). Inskrivningshandläggare arbetar i en platt organisation. Inskrivningsverksamheten delas in i ett antal grupper, och varje grupp har en gruppchef som regelmässigt är inskrivningshandläggare. Det finns vidare en chef för verksamheten, inskrivningsdomaren, och eventuellt flera inskrivningsjurister, som kan bestå av olika former av beredningsjurister eller tingsnotarier. Vid handläggning och avgörande av ett normalärende, till vilket 75–95 procent av det totala antalet ärenden på en inskrivningsmyndighet kan hänföras, är endast inskrivningshandläggare inblandade. Det är vanligtvis två inskrivningshandläggare som handlägger ärendena. Handläggningen delas in i en beredningsfas och en beslutsfas, vilket innefattar ett kontrollsystem. Den som beslutar i ett ärende är regelmässigt den som bereder nästa ärende. Juridiskt komplicerade ärenden, t.ex. inskrivningsärenden som rör lagfartssammanträden, handläggs av en inskrivningsdomare eller annan inskrivningsjurist.

Inskrivningshandläggaren handlägger ansökningar om lagfart och inteckning samt inskrivning av nyttjanderätter och servitut m.m. Arbetet går i huvudsak ut på att skattlägga överlåtelser av fastighetsförvärv och pantsättningar av fastigheter samt att registrera förändringar i det publika fastighetsregistret. Arbetsuppgifterna innefattar att kontrollera att de författningskrav som uppställs i bl.a. jordabalken är uppfyllda, t.ex. att fastighetsköp är formellt giltigt och att make samtyckt till pantsättning. I handläggningen ingår bl.a. diarieföring, uppsättning av beslut, beslutsfattande i enklare ärenden, bevakning och expediering samt att lämna uppgifter främst per telefon till allmänheten. Arbetet utförs i Lantmäteriverkets datasystem. Datasystemet är speciellt såtillvida att beslut fattas när en åtgärd utförs i systemet, dvs. åtgärder som utförs i datasystemet får omedelbar rättsverkan.

En nyanställd inskrivningshandläggare skall genomgå en grundutbildning på ca två månader bestående främst av utbildning om dels datasystemet, dels den materiella lagstiftningen, dvs. framför allt jordabalken och annan civilrättslig lagstiftning. En inskrivningshandläggare skall därefter, i synnerhet under de första åren, genomgå fortsättningsutbildningar rörande främst den materiella lagstiftningen.

Domstolssekreterare arbetar i en komplex rättslig miljö och i en hierarkisk organisation. Verksamheten delas vanligtvis in i rotlar med en domare som chef. En domstolssekreterare har i första hand en assistentroll till domaren. Domstolssekreterare arbetar i princip inom hela det straff- och civilrättsliga området. Domstolssekreterarnas arbetsuppgifter, som framför allt rör brott- och tvistemål samt vissa familjerättsliga domstolsärenden, regleras i huvudsak i rättegångsbalken och i ärendelagen. Domstolssekreteraryrket innebär i huvudsak arbete på fem olika områden: beredning av ärenden och mål inför förhandling, protokollföring, bevakning och expediering av beslut och domar, visst beslutsfattande samt service, information och rådgivning. Beredning inför förhandling innebär en bedömning av när ett mål går att sätta ut till förhandling med beaktande av domstolens resurser och de inblandades intressen samt medför externa och interna kontakter med domare, parter, ombud och allmänheten. Protokollföring innefattar även hantering av den tekniska utrustningen i förhandlingssalen. Expediering innebär att en dom eller ett beslut skickas ut till berörda personer och myndigheter. Domstolssekreterare har således omfattande externa kontakter med åtföljande krav på arbetstagaren. En domstolssekreterare kan efter förordnande besluta om ersättning av allmänna medel till vittnen, tolkar m.fl. Domstolssekreterare utför sitt arbete i dataprogrammen Måhs eller VERA, vilka båda i första hand fungerar som hjälp-, service- och stödprogram. Beslut fattas således inte i och med åtgärder som utförs i dataprogrammen.

Det utbildningsprogram som domstolssekreterare vid Lunds tingsrätt genomgår motsvarar i huvudsak det som tillämpas vid övriga av landets tingsrätter och innebär följande. Inom två månader skall en domstolssekreterare i princip på heltid gå en utbildning och en fortsättningskurs om Måhs, få utbildning avseende säkerhetsfrågor, göra studiebesök på kriminalvård, häkte och åklagarmyndighet, gå Domstolsverkets kurs i brottmål (baskurs 2) och få tre dagars grundutbildning i brottmål i Jönköping samt en uppföljning.

Vidare skall en domstolssekreterare inom ett halvår gå protokollförarkurs i brottmål, få föreläsning i konkursärenden och göra studiebesök på en kronofogdemyndighet. Slutligen skall en domstolssekreterare senast inom ett och ett halvt år få föreläsning i tvistemåls- och ärendehandläggning, delta vid tvistemålsförhandling, göra studiebesök hos Brottsofferjouren, få information från socialsekreterare och gå Domstolsverkets beredningssekreterarutbildning.

Det är i normala fall inte utan utbildning möjligt för en inskrivningshandläggare att arbeta i Måhs eller VERA och inte heller för en domstolssekreterare att arbeta i Lantmäteriverkets datasystem. Datasystemen är helt olika till sin konstruktion och uppbyggnad, och det krävs kunskap om respektive system för att kunna arbeta i detsamma. En specialiserad inskrivningshandläggare och en specialiserad domstolssekreterare är inte utan utbildning utbytbara.

Den beskrivning av inskrivningshandläggares respektive domstolssekreterares arbetsuppgifter som arbetstagarparterna har presenterat är enligt statens uppfattning så allmänt hållen att den kan sägas beskriva allt icke-juridiskt arbete inom den rättsvårdande verksamheten, dvs. även en kanslists arbetsuppgifter på såväl en advokatbyrå som en åklagar- och skattemyndighet.

Sammanfattningsvis åberopar staten följande som grund för bestridandet. Uppsägningen av M.W. har berott på arbetsbrist vid Arvika tingsrätt. Arbetsuppgifterna som en inskrivningshandläggare och en domstolssekreterare utför är inte i huvudsak jämförbara i den mening som avses i 3 § TurA-S. Uppsägningen av M.W., som är inskrivningshandläggare, utgör följaktligen inte något brott mot kollektivavtalet.

Domskäl

Tvisten m.m.

M.W. blev i februari 2003 uppsagd på grund av arbetsbrist från sin anställning som domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt. Enligt 3 § TurA-S skall turordning vid uppsägning på grund av arbetsbrist omfatta arbetstagare med i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter hos myndigheten på den ort där arbetsbristen finns. Den i målet tvistiga frågan är om staten brutit mot 3 § TurA-S genom att inte också dela in de sex domstolssekreterare som arbetade på målenheten vid Arvika tingsrätt i den turordningskrets som M.W. som enda arbetstagare placerades i. M.W. hade ostridigt längre anställningstid hos staten än övriga domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt och om dessa hade ingått i turordningskretsen skulle således M.W. med hänsyn till sin längre anställningstid inte ha blivit uppsagd på grund av arbetsbrist.

Arbetstagsidans inställning är att M.W., som hade arbetat huvudsakligen vid Arvika tingsrätts dåvarande inskrivningsenhet, och övriga domstolssekreterare, som arbetade på tingsrättens målenhet, hade i huvudsak

jämförbara arbetsuppgifter. Den turordningskrets som M.W. placerades i borde därför enligt arbetstagarparterna ha utökats med de domstolssekreterare som arbetade på målenheten. Arbetsgivarens inställning är att M.W. inte hade i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter med de domstolssekreterare som arbetade på målenheten vid Arvika tingsrätt.

Den avgörande frågan är alltså om M.W., i den mening som avses i 3 § TurA-S, hade i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter med de domstolssekreterare som arbetade på målenheten vid Arvika tingsrätt.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på begäran av arbetstagarparterna M.W. hörts under sanningsförsäkran samt domstolssekreterarna M.G. och M.Wa. hörts som vittnen. På begäran av staten har lagmännen J.W. och K.E. hörts som vittnen. Staten har även åberopat skriftlig bevisning.

Rättsliga utgångspunkter

Innebörden av 3 § TurA-S har prövats av Arbetsdomstolen i en rad avgöranden (se t.ex. AD 1998 nr 136 och där anförda rättsfall). Det synsätt som Arbetsdomstolen därvid anlagt om hur bestämmelsen skall tolkas innebär sammanfattningsvis följande. Bestämmelsen bygger på anställningsskyddslagens grundläggande bestämmelser om att längden av anställningstiden i princip skall vara avgörande för turordningen mellan olika arbetstagare vid uppsägning och att det måste anses bäst överensstämmande med grunderna för anställningsskyddslagen att ge uttrycket ”i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter” en relativt vidsträckt tolkning. Det avgörande för inplacering i turordningskretsar är arbetstagarnas arbetsuppgifter. Det är de arbetsuppgifter som faktiskt har utförts av arbetstagarna som är utslagsgivande. I princip är det arbetstagarens arbetsuppgifter vid den tidpunkt då uppsägningen aktualiserades som är avgörande, under förutsättning att han eller hon då inte endast tillfälligt har utfört dessa uppgifter (jfr AD 1996 nr 52). Mot bakgrund av dessa utgångspunkter måste en arbetsgivare, som vill göra gällande att en arbetstagare bör indelas i en turordningskrets som endast omfattar någon enstaka person, vara beredd att på ett övertygande sätt redogöra för motiven till detta om indelningen sätts i fråga (jfr AD 1998 nr 50).

Arbetsdomstolens bedömning i detta mål bör göras mot bakgrund av dessa allmänna uttalanden om hur 3 § TurA-S bör tolkas.

I huvudsak jämförbara arbetsuppgifter?

Den fråga som Arbetsdomstolen först har att ta ställning till är vilka arbetsuppgifter det är som skall jämföras. Som nämnts ovan har Arbetsdomstolen i tidigare avgöranden uttalat att det i princip är de arbetsuppgifter som arbetstagarna faktiskt utförde vid tidpunkten för uppsägningen som är avgörande för bedömningen av om de berörda arbetsuppgifter kan anses vara i huvudsak jämförbara i den mening som avses i 3 § TurA-S. Vid den tidpunkten då uppsägningen av M.W. aktualiserades hade inskrivningsverksamheten vid Arvika tingsrätt redan sedan ca två år försvunnit och överflyttats till

Uddevalla tingsrätt. Av utredningen i målet framgår att M.W. under de senaste åren och fram tills i januari 2001 arbetade på inskrivningsenheten vid Arvika tingsrätt, men att hon under ca 30 procent av sin arbetstid utförde domstolssekreterarsysslor hänförliga till tingsrättens målenhet. Under den tidsbegränsade anställningen som M.W. hade vid Uddevalla tingsrätt synes hon däremot enbart ha utfört arbetsuppgifter hänförliga till inskrivningsverksamheten. Den arbetsbristsituation som uppstod vid Arvika tingsrätt till följd av att M.W. aviserade att hon avsåg att återgå i tjänst vid Arvika tingsrätt var i grunden hänförlig till omorganisationen av inskrivningsverksamheten. Med beaktande av det anförda och då hennes arbete vid Uddevalla tingsrätt avsett en annan arbetsplats anser Arbetsdomstolen att det mest rimliga är att, vid bedömningen av om M.W. hade i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter med övriga domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt, utgå från de arbetsuppgifter som hon faktiskt hade vid den tingsrätten. Det är ostridigt mellan parterna att M.W. hade tillräckliga kvalifikationer för att även utföra arbetsuppgifterna på en målenhet, men vid bedömningen av den i målet tvistiga frågan skall inte hennes rent personliga färdigheter beaktas.

Frågan blir således närmast vilka likheter och skillnader som kan iakttas mellan de arbetsuppgifter som M.W. utförde och de arbetsuppgifter som domstolssekreterarna på målenheten utförde vid Arvika tingsrätt. Det bör i detta sammanhang betonas att det är arbetsuppgifternas faktiska innehåll som skall jämföras och inte eventuella organisatoriska skillnader.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

M.W. och de övriga arbetstagarna vid Arvika tingsrätt som hon jämförs med är alla anställda som domstolssekreterare. Av utredningen framgår att i både M.W:s och de övriga domstolssekreterarnas arbetsuppgifter har ingått vad som skulle kunna beskrivas som generella uppgifter för den personalkategorin. De har således främst utfört beredningsarbete och därvid tillämpat i huvudsak gemensamma arbetsmetoder. Båda kategorierna av domstolssekreterare utför sitt arbete under ledning av en jurist och deras huvudsakliga arbetsredskap är datorer och handböcker som ges ut av Domstolsverket. Gemensamt är även att verksamheten på de båda enheterna styrs av författningar, även om dessa inte är desamma på de båda enheterna, och att viss myndighetsutövning ingår i arbetet. Av utredningen har framkommit att domstolssekreterarna på både en inskrivningsenhet och en målenhet upprättar dagboksblad och diarieför inkomna handlingar, kontrollerar att domstolen är rätt forum och att inkomna handlingar är kompletta, inhämtar eventuella kompletteringar, bevakar att angivna tidsfrister efterlevs, har telefonkontakt och skriftväxlar med parter och ombud, ger service, information och rådgivning till allmänheten, bereder mål/ärenden inför avgörande, upprättar förslag till vissa avgöranden samt expedierar beslut eller domar. Uppgiften att föra protokoll är visserligen en arbetsuppgift som enbart utförs av en domstolssekreterare som arbetar på en målenhet. Det har dock genom utredningen framkommit att domstolssekreterarna på målenheten vid Arvika tingsrätt sedan en längre tid i praktiken inte utför denna arbetsuppgift. Redan på grund härav saknar denna arbetsuppgift

enligt Arbetsdomstolens mening betydelse för bedömningen av den i målet tvistiga frågan. Vid en samlad bedömning av det anförda finner Arbetsdomstolen att, trots att det är fråga om tillämpning av olika lagstiftning på de olika enheterna, domstolssekreterarna på de båda enheterna i huvudsak tillämpar samma arbetsmetodik och att arbetsuppgifterna till stor del är likartade.

Domstolssekreterare på både en inskrivningsenhet och en målenhet kan efter delegation på eget ansvar handlägga och avgöra vissa ärenden. Delegation sker efter en individuell prövning av domstolssekreterarens kunskap och erfarenhet. Möjligheten att delegera arbetsuppgifter till en domstolssekreterare är visserligen i vissa avseenden mera långtgående på en inskrivningsenhet än på en målenhet. Detta torde till stor del ha sin grund i att även beslutsfattandet på en inskrivningsenhet till stor del ger sig självt sedan en kontroll har skett av att vissa angivna förutsättningar är uppfyllda. Besluten är således många gånger mer eller mindre rutinmässiga och kan därför till stor del delegeras till kompetenta och erfarna domstolssekreterare. Det skall dock noteras att även på en inskrivningsenhet skall de juridiskt komplicerade besluten fattas av en jurist, inskrivningsdomaren. Handläggningen och avgörandena på en målenhet torde däremot typiskt sett innefatta behov av mera rent juridiska bedömningar. Det slutliga avgörandet av mål och till övervägande delen ärenden är vidare förbehållet domare eller annan lagfaren personal. Såvitt gäller ärenden finns emellertid möjlighet att i vissa enklare fall delegera också själva avgörandet till en domstolssekreterare. Som framhållits är delegationen personlig och beroende av arbetstagarens kompetens och erfarenhet. Enligt Arbetsdomstolens mening innebär vad som sålunda framkommit om skillnaderna i möjligheten att delegera arbetsuppgifter till domstolssekreterarna på de olika enheterna inte att deras faktiska arbetsuppgifter enbart därför inte skulle kunna anses vara i huvudsak jämförbara. Det kan tilläggas att M.W. synes ha haft full delegation att handlägga och avgöra ärenden på inskrivningsenheten vid Arvika tingsrätt, men att det av utredningen i målet inte närmare har framkommit i vilken utsträckning möjligheten att delegera arbetsuppgifter till domstolssekreterare på målenheten utnyttjades där.

Det förhållandet att inskrivningsverksamheten är att se som en frivillig rättsvård med i huvudsak enpartssystem och ett skriftligt förfarande, medan verksamheten på en målenhet främst är uppbyggd kring en kontradiktorisk process med tvåpartssystem och ett i huvudsak muntligt förfarande, har såvitt framkommit inte inneburit några avgörande olikheter i domstolssekreterarnas uppgifter. Denna skillnad torde i stället främst påverka innehållet i domarnas eller den övriga lagfarna personalens arbete på respektive enhet.

Domstolssekreterarna på en inskrivningsenhet och en målenhet arbetar i olika datasystem. På inskrivningsenheten används Lantmäteriverkets datasystem, där beslut fattas i och med att vissa åtgärder utförs i dataprogrammet. På en målenhet används något av datasystemen Måhs eller VERA, som är olika slags hjälpprogram. Det fattas således inte några materiella avgöranden i och med att åtgärder vidtas i dessa dataprogram. Arbetsdomstolen konstaterar att det i målet inte närmare har utretts i vilken utsträckning skillnaderna

i de olika dataprogrammens konstruktion och uppbyggnad i sak skulle påverka de olika domstolssekreterarnas arbetsuppgifter. Vidare måste det enligt Arbetsdomstolens mening även beaktas att M.W. före omorganisationen av inskrivningsverksamheten dels inom ramen för sitt arbete på inskrivningsenheten handlade ärenden om dödande av förkommen handling i datasystemet Måhs, dels utförde arbetsuppgifter hänförliga till målenheten i datasystemet Måhs under ca 30 procent av sin arbetstid.

Arbetsuppgifterna på en inskrivningsenhet respektive en målenhet präglas naturligtvis också av den lagstiftning som tillämpas. Detta gör även att verksamheten vid varje enhet till viss del blir specialiserad. Det är därför naturligt dels att den interna utbildning som en domstolssekreterare genomgår får i viss mån delvis olika inriktning beroende på vilken enhet arbetet utförs vid, dels att det krävs en viss inläringstid för att en domstolssekreterare skall kunna fungera självständigt vid en övergång från en enhet till en annan. Vid ställningstagandet till om arbetsuppgifterna är i huvudsak jämförbara föreligger emellertid skäl att fästa större vikt vid att arbetsuppgifterna är av samma slag och arbetsmetodiken är densamma. Detta gäller särskilt som den författningstillämpning som kommer i fråga för domstolssekreterarna på båda enheterna måste bedömas vara förhållandevis enkel och i betydande utsträckning av rutinkaraktär. Det har vidare av utredningen framkommit att det vid nyanställning inte uppställs olika krav på kompetens för en blivande domstolssekreterare beroende på om anställningen syftar till arbete på en inskrivningsenhet eller en målenhet.

Vid en samlad bedömning kommer Arbetsdomstolen mot bakgrund av det anförda till den slutsatsen att M.W. har haft med de sex domstolssekreterare som arbetat på målenheten vid Arvika tingsrätt i huvudsak jämförbara arbetsuppgifter. De borde alltså ha tillhört samma turordningskrets. Det är ostridigt att M.W. hade längre anställningstid än samtliga övriga domstolssekreterare vid Arvika tingsrätt. Uppsägningen har således stått i strid med TurA-S, och staten har genom den oriktiga tillämpningen av avtalet ådragit sig skyldighet att utge allmänt skadestånd till OFR/SPO samt till M.W. Arbetsdomstolen bestämmer att allmänt skadestånd skall utges till OFR/SPO med 25 000 kr och till M.W. med 50 000 kr.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång skall staten förpliktas att ersätta OFR/SPO och förbundet för deras rättegångskostnader. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förpliktar staten att utge allmänt skadestånd till
 - a) Offentliganställdas förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna med tjugofemtusen (25 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 3 november 2003 till dess betalning sker

b) M.W. med femtiotusen (50 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 3 november 2003 till dess betalning sker.

2. M.W. förbehålls rätt att i mån av befogenhet senare yrka ekonomiskt skadestånd för utebliven lön inklusive semesterersättning för tid efter anställningens upphörande, dvs. från och med den 13 februari 2004.

3. Staten skall ersätta Offentliganställdas förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna och Fackförbundet ST för rättegångskostnader med femtiotusentvåhundrafyrtion (50 214) kr, varav 47 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Charlotte Abrahamsson, Inga Jerkeman, Håkan Torngren, Lillemor Birgersson, Inger Efraimsson och Kjell Eriksson.
Enhälligt.

Sekreterare: Catrine Björkman